

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/349662917>

Akbaş, O. (2012). Lise Öğrencilerinin İnsanların Çoğunluğuna Güvenmeme Nedenleri: Değerler Eğitimi Bağlamında Bir İnceleme. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Yıl: 2012Cilt: 12Sa...

Article · February 2021

CITATIONS

0

READS

5

7 authors, including:

Oktay Akbas

Kirikkale University

17 PUBLICATIONS 77 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

lead learning and currere conversation [View project](#)

Lise Öğrencilerinin İnsanların Çoğunluğuna Güvenmeme Nedenleri: Değerler Eğitimi Bağlamında Bir İnceleme

Oktay AKBAŞ*

Kırıkkale Üniversitesi

Öz

Bu çalışmada lise öğrencilerinin diğer insanlara güvenmeme nedenleri belirlenmeye çalışılmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada, doküman analizi ve yarı yapılandırılmış görüşme teknikleri ile veri toplanmıştır. Çalışma grubunun seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunda bulunan 87 öğrenciden açık uçlu soruları içeren formu cevaplamaları istenmiş ve 10 öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen açık uçlu soruları içeren form ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yapılan içerik analizine göre öğrencilerin diğer insanlara güvenmeme nedenleri; herkesin kendi çıkarını düşünmesi, insan doğasına güvensizlik, günümüzde insanların değişmesi, hayal kırıklığına uğrama, insanları tanımama, insanların sır saklamaması ve para için her şeyin yapılmasıdır. Bulgular değer eğitimi bağlamında yorumlanmış ve eğitim kurumlarına yönelik öneriler sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Kişilerarası Güven, İnsanlara Güven, Güvensizlik, Sinizm, Değerler Eğitimi

Güven, bireyin diğer kişilerin gelecekteki davranış ya da niyetlerine ilişkin pozitif beklenti içinde olmasıdır (Lewicki, McAllister ve Bies, 1998; Rotter, 1967; Rousseau, Sitkin, Burt, ve Camerer, 1998; Sztompka, 2001). Güven, bir ilişkide bir tarafın, diğer tarafın onun zayıflığını istismar etmeyeceğinden emin olması (Korczynski, 2003), endişe ve korku benzeri duyguların yokluğu (Solomon ve Flores, 2001) olarak da tanımlanır. Güvenli davranış ahlaki görevleri ve taahhüt gibi kelimeleri yansıtır (Tyler ve Kramer, 1996). Güveni oluşturan davranışları açıklamada erdem, ahlak ve iyi (Kipnis, 1996), içtenlik, sahicilik, dürüstlük ve onur gibi değer yüklü terimler kullanılır (Solomon ve Flores, 2001). Güven hakkındaki araştırmalar güvenin ahlaki bir temeli olduğu düşüncesi için önemli bir destek sağlar. Ancak güven diğer kişiler hakkındaki bilgiyi de temel alır (Uslaner, 2001).

Güven; temel güven, basit güven, kör güven ve sahici güven olmak üzere dört başlıkta incelenmektedir. Temel güven, genellikle üzerinde düşünülmeden başladığı ve dünyaya genel bir yönelim sağladığı için temel kabul edilmiştir. Bir düşünceyi, bilinçli tercihi, araştırmayı, gerekçelendirmeyi gerektirmeyen basit güvende kuşku yoktur. Basit güven, bebeklerin ilk bakıcılarına duydukları güvendir (Solomon ve Flores, 2001). Genellikle insanların yaşamlarının büyük bir parçası bilinçli bir güvenme davranışı yerine bilinçsiz olarak ve kendiliğinden güvenme şeklinde geçer (Blois, 1998). Kör güven, rasyonel değerlendirmeyi içermez ve koşulsuzdur (Nooteboom, 2002). Kör güven, bazı dini ve askeri liderlerin ve şirket patronlarının talep ettikleri güvendir (Solomon ve Flores, 2001). Koşulsuz güven içerisinde “akıl” unsuru bulunmaz (Nooteboom, 2002). Güven sürecine ihtiyat, ölçülülük, düşünce ve koşul girdiğinde bu güven sahici güven olarak isimlendirilir. Sahici

* Dr. Oktay AKBAŞ Eğitim Programları ve Öğretim alanında Yardımcı Doçenttir. Çalışma alanları arasında değer eğitimi, küçük ölçekli işletmelerde sürekli mesleki eğitim, sürekli mesleki eğitim ve kültürel yapı, eğitsel kısa videolar yer almaktadır. İletişim: Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Yahşihan 71450 Kırıkkale. Elektronik Posta: oktayakbas@hotmail.com.& oktayakbas@kku.edu.tr. Tel: 0 318 357 24 88 Fax: 0 318 357 24 87

güven, güven ile güvensizliğin akla dayalı bir bileşimidir. Bilişsel süreçlerin devrede olduğu güvende, güvenilen kişiye bazı nedenlere ve bilgilere dayanılarak güvenilmektedir (Nooteboom, 2002). Sahici güvenin odak noktasında güvenen insanın kendi sorumluluğu bulunur. Sahici güven bel bağlamalardan çok öz farkındalıkla ilişkilidir. Öz farkındalık ise insanın kendine bilgece ve sahiden güvenmesi olan özgüvenle ilişkilidir (Solomon ve Flores, 2001). Sztompka (2001)'a göre başkalarına güvenmek belli bir öz güven gerektirir.

İnsanlara güvenmek

Güvenilir olma, genellikle bir değer olarak görülür. İnsanlara güvenmenin öneminden ise daha az bahsedilir. Solomon ve Flores (2001) sadece güvenilir olmanın değil, güvenmenin de bir erdem olduğunu ve güvenme yeteneğinden yoksunluk veya bu konuda isteksizliğin bir kötülük oluşunu ifade eder. Araştırmacılara göre insanlara karşı adil olmamak ne kadar ahlaki değilse, güvenilir olduklarına dair her türlü kanıt olduğu halde insanlara güvenmemek de ahlaki değildir. İnsanlar, güvendiği insana, saygı duyma, onu yeterli bulma ve içten bulma gibi duygu ve düşünceleri kuvvetli bir şekilde iletir. Güvenmek hem güvenilen kişiyi hem de güvenen kişiyi değiştirir. Bir ilişkide güven olması o ilişkiyi de gözle görülür bir değişime uğratar. Kısaca güven güveni, güvensizlik de güvensizliği doğurur (Nooteboom, 2002).

Güvenilir olmak kadar, güvenmenin de bir değer olduğu görülmektedir. İnsanlara güvenmek, bireyin karakteri oluşturan değerler ve bilişsel yeterlikler bakımından yeterli olduğu mesajını vermektir. Kişi güvendiği bir insana “sen sorumluluklarını bilen, ahlaklı ve yeterli bir insansın” mesajını verir ve onu yüceltir. Okullarımızda güvenilir olmak bir değer olarak görülüp öğretilmekte, insanlara güvenme ise değer olarak görülmemektedir. İlköğretim programlarının değerlerin belirlendiği bir araştırmada güvenilir olmanın bir değer olduğu, ancak güvenmenin öğretim programlarında bulunmadığı belirlenmiştir (Akbaş, 2004). Ortaöğretim programları incelendiğinde genelde değerlere ve duyuşsal özelliklere daha az yer verildiği, güvenilir olma ve güvenme değerlerine ise yer verilmediği görülmektedir (MEB, 2011).

Güvensizlik

Güvensizlik, bir kişinin diğer insanların davranışlarına ilişkin olumsuz beklentisidir (Lewicki ve ark., 1998). Yapılan araştırmalar insanların güvenme yerine, güvenmeme eğiliminde olduklarını göstermiştir. Olumsuz duygusal repertuarımız, olumlu duygu repertuarımıza kıyasla çok daha incelikli ve zengindir (Solomon ve Flores, 2001). Beynin en güçlü ve etkin öğrenme fonksiyonu, tehlike ile bir araya gelmiş uyaranları uzun süreler boyu muhafaza etmek ve gelecekte benzer durumlar olduğunda otomatikman kullanmak kabiliyetidir (Ledoux, 2006). Fetchenhauer ve Dunning (2009)'a göre insanlar istismarın maliyetli hatalarından kaçınmak için diğerlerinin güvenilirliğini olduğundan daha alt düzeyde değerlendirmektedir. İnsanlar diğerlerinin davranışlarında yatan kişisel çıkarların gücünü de olduğundan fazla değerlendirme eğilimindedir (Miller ve Ratner, 1998) . İnsanlar kendilerini diğer kişilere göre daha etik, adil ve sosyal görmeye güçlü bir şekilde isteklidirler (Allison, Messick ve Goethals, 1989; Fetchenhauer ve Dunning, 2009; Van Lange ve Sedikides, 1998;). Delaney (2010) ise insanların kendilerini başkalarına göre daha ahlaklı gördüğünü, bazı olası durumlarda doğru davranacakları ihtimalini büyüttüklerini ve kendi iyi niyetlerini takdire değer bulurken, başkalarını küçümsediklerini belirtmiştir. Araştırmalara göre bizler ahlaki yanlışlarımızın önemini zaman içinde küçültürken doğru işler yapma eğilimimizi de büyütme istiyoruz. Gough (2002) ise insanların “ben iyiyim ama sen değilsin”

düşüncesi içinde olduğu görüşündedir. İnsanların kendileriyle ilgili olumlu, başkalarıyla ilgili olumsuz bir bakış açısına sahip olması, tehlike ile bir araya gelen uyarıcıların geç unutulması, başkalarına yönelik güvensizliği artırmaktadır.

Thomas A. Harris (1973) "I'm ok-You're ok." isimli araştırmasında "yaşam pozisyonları" kavramını açıklamış, bireyin kendisine ve başkalarına yönelik algılarını bir araya getirmiştir. Bu kitabı çalışmamız için ilginç kılan, bireyin diğerlerine ilişkin güvensizliğini ve olumsuz algısını açıklamasıdır. Pozisyonlar yaşamın birinci yılından yedinci yılına kadar yerleşir. Bireyin yaşam pozisyonundan onun ne biçim bir çocukluk yaşadığını belirlemek zor değildir. Harris (1973)'e göre, biyolojik doğumla birlikte aynı zamanda psikolojik bir doğum da söz konusudur. Her çocuk yaşamının ilk yılı okşanır, sevilir ve korunur. Kendini çaresiz, güçsüz ve daha az zeki gören çocukta "ben iyi değilim, sen iyisin" pozisyonu oluşur. Bir yaşından sonra yürümeye başlayan çocuk annesi tarafından artık taşınmaz. Eğer annesi soğuk davranıyor, ona dokunmuyorsa ve cezalandırma ortaya çıkıyorsa, kendi kazalarıyla canı daha çok acıyorsa, çocuk sen iyi değilsin konumuna ulaşır. Çocuk ikinci yaşında "ben iyi değilim, sen iyi değilsin" diye düşünür. Çocukluklarında fiziksel şiddet ve acı çekici deneyimler geçirenlerin bir sonraki aşaması "ben iyiyim, sen değilsin" yaşam pozisyonudur. Bu pozisyonunda olanlar yaşamı boyunca içe döner ve savunmada kalır (Harris, 1973). Kişiye sıklıkla verilen "insanlara güvenme" mesajı "ben iyiyim, sen değilsin-ben de iyi değilim, sen de iyi değilsin" pozisyonlarını pekiştirmektedir (Akkoyun, 2007). "Ben iyiyim, sen iyisin" pozisyonu ise bireyin kendinin ve başkalarının değerli olduğu gibi takdir eden insancıl bir yaklaşımdır. İlk üç pozisyon duygulara, dördüncü pozisyon ise düşünce, inanç ve eylemlerin sonuçlarına dayanmaktadır. Bireyin "başkalarının iyi olmadığına" ilişkin pozisyonu tercih etmesi, kazan-kaybet ya da problem çözmeme sonucunu doğurmaktadır (Akkoyun, 2007).

Sinizm

Sinizm, insanların onur ve özveri gibi nedenlerle hareket etmek yerine kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettiğine inanılmasıdır (<http://oxforddictionaries.com>). Bireylerin yalnız kendi çıkarlarını gözettiğine inanan ve buna göre herkesi çıkarıcı kabul eden kimseye "sinik" ve bunu açıklamaya çalışan düşünceye sinizm denmektedir. Sinizme tanımlarındaki ortak nokta; dürüstlük, adalet ve içtenlik ilkelerinin kişisel çıkarlara kurban edildiğidir (Özler, Atalay ve Şahin, 2010). Sinik insanlar, ilişkide oldukları insanların benmerkezci olduklarına ve sadece kendi çıkarlarına hizmet ettiklerine inanırlar (Mirvis ve Kanter, 1991). Abraham (2000)' a göre sinizm düşüncesinde; dünyanın bencil, kayıtsız, ilgisiz ve dürüst olmayan insanlarla dolu olduğu genellemesini temel alan diğer insanlara karşı kökleşmiş bir güvensizlik söz konusudur. Sinizm düşüncesinde olanlar, diğer insanların yalnız kendi çıkarlarını gözettiği, benmerkezci düşünceye sahip olduğu, özetle diğer insanlara yönelik kökleşmiş güvensizliğin olduğu görülmektedir. Eisinger (2000)'e göre, sinizmin temelinde insan doğasına güvensizlik vardır.

Sinizm bireyde, güvensizliğe yönelme, kızgınlık, ümitsizlik, hayal kırıklığı gibi duygular oluşturmaktadır (Andersson, 1996). Kızgınlık, ümitsizlik ve hayal kırıklığı diğer insanlarla yaşanan deneyimlerin sonucu oluşur (Mirvis ve Kanter, 1991; Thompson, Bailey, Joseph, Worleys ve Williams, 1999). Bu duygular daha çok dost, sırdaş düzeyine ulaşmış kişilerin davranışlarından etkilenmektedir. Sırdaşlık düzeyindeki bir iletişimde sıkı grup bağları, güvenilirlik, karşılıklılık ve sır tutma gibi kilit faktörler bulunmaktadır (Çaylı, 2008). Yüksek bir güven

sonucu paylaşılan sırların başkalarına anlatılması hayal kırıklığına, beraberliğin bozulmasına ve sinizm düşüncesine neden olmaktadır. Ergenlerde akran grubuna yönelme, mahremiyet ve güven duygularının önem kazanması (Bacanlı, 2007), sır saklamayı daha da önemli hale getirmektedir.

Dünyada ve Türk Toplumunda Sinizm ve Güvensizlik

“Sizce, insanların çoğunluğuna güvenilebilir mi?” sorusu 1972 yılından beri ABD’de yapılan Genel Sosyal Araştırma anket formunda ve Dünya Değerler Araştırmalarında sorulmaktadır. Amerika Birleşik Devletlerinde beyazların yüzde 44, 2’si, siyahların yüzde 16,1’i, üniversite mezunlarının yüzde 58,5’, üniversite mezunu olmayanların 26,3’ü insanların çoğunluğuna güvenilebileceğini belirtmiştir (Glaeser, Laibson, Sheinkman ve Soutter, 2000). Gelir düzeyinin de diğer insanlara güvenme arasında ilişki olduğu bulunmuştur. Üst gelir seviyesinde olan insanların yüzde 43,6’sı, işsizlerin ise yüzde 31’i diğer insanların çoğunluğunu güvenilir bulmuştur (Sztompka, 1999). Uslaner (2001) kişilerarası güvenin gönüllü hizmet artışı, yoksullara yardım, hoşgörü, daha az yolsuzluk ve daha iyi yönetim ile ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Anheier ve Kendall (2002)’ da kar amacı gütmeyen gönüllü kuruluşlar ile kişilerarası güven arasında ilişki kurmuştur. Alesina ve Ferrara (2002) tarafından yapılan araştırmada başkalarına güvenin, eğitim ve gelir gibi bireysel özellikler, kadına yönelik ayrımcılık, heterojen toplumsal yapı, gelir eşitsizliği ve göçebe toplulukların fazlalığıyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Bir başka bulgu ise güvenin, uyumluluk, dışadönüklük ve negatif nevroz gibi kişilik özellikleri ile ilişkisidir (Evans & Revelle, 2008). Yamagishi, Kikuchi ve Kosugi (1999) insanlara yüksek düzeyde güvenenlerin sosyal zekâlarının da yüksek olduğunu belirterek, güven düzeyinin artırılmasında sosyal zeka geliştirici etkinliklerden faydalanılabileceğini ifade etmiştir.

Türk kültürü üzerine yapılan kuramsal çalışmalar ve araştırmalar sinizm düşüncesinin ülkemizde oldukça yaygın olduğunu göstermektedir. Dökmen (2008) Türk toplumunu “Çocuk-Anababa Toplumunu” olarak nitelendirmiş ve bu toplumdaki insanların başkalarının ahlakı konusunda fevkalade titiz davranıp, kendisine karşı hoşgörülü olduğunu belirtmiştir. Özellikle batı toplumlarının “yalnız” ve “bencil” olduğunu düşünen toplumumuz (Dökmen, 2008) yapılan araştırmalarda kendi toplumunu oluşturan bireylere yönelik olarak da yüksek oranda güvensizlik belirtmektedir. Dünya değerler araştırmasının Türkiye ayağında insanlara “Sizce, insanların çoğunluğuna güvenilebilir mi?” diye sorulmuştur. Bu soruya evet diyenlerin oranı 1990 yılında yapılan araştırmada yüzde 10, 1997 yılında yapılanda ise yüzde 7’dir (Esmer, 1999). 2006 yılında yapılan araştırmada aynı soruya evet diyenlerin oranı yüzde 7.3, 2007 yılında yapılanda ise 11.8’dir (Kalaycıoğlu, 2008). Medrano (2010) tarafından hesaplanan güven endeksine göre Türkiye, Trinidad -Tobago and Ruanda’dan sonra kişiler arası güvenin en az olduğu ülkedir. Ekmekçi (2010)’nin Dünya Değerler Araştırmasındaki veriler kullanarak, toplumsal güvenin yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, eğitim seviyesi ve dindarlık değişkenleri üzerinden yaptığı analiz, bu değişkenlerin hiçbirinin Türkiye’deki toplumsal güven üzerinde net ve anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermiştir. İnsanların tümünde genel bir güvensizlik vardır. Tokgöz ve Yılmaz (2008) tarafından otel çalışanları sinizm düzeyini belirlemeye yönelik bir araştırmada çalışanların yüzde 86’4’ünün genel sinizm seviyesinin orta ve yüksek düzeyde olduğunu bulunmuştur. Kalaycıoğlu (2008)’na göre Türkiye’de 18 yaşını geçmiş nüfus arasındaki büyük çoğunluk, hemen hemen yüzde 90 civarına ulaşan büyüklükte bir kitle tanımadıkları insanlara güven duyulamayacağını, dikkatle yaklaşılması gerektiğini, ellerine fırsat geçtiğinde

insanların başkalarından yararlanmaya çalışacağını ve genellikle insanların birbirine yardımcı olmak yerine menfaatine bakmakta olduğunu ifade etmektedir.

Sonuç itibarıyla yapılan ulusal ve uluslararası çalışmalar, ülkemizde kişilerarası güven düzeyinin düşük olduğu göstermektedir. Kişilerarası güvensizlik ve sinik düşüncenin, sınıftaki ve işyerlerindeki davranışları olumsuz yönde etkileyeceği açıktır. Ancak literatür taraması yapıldığında kişilerarası güven düzeyinin düşük olduğu bir çok ulusal ve uluslar arası araştırma ile ortaya konmuş olmasına rağmen, güvensizliğin nedenlerini belirlemeye yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışmada lise öğrencilerinin insanların çoğunluğuna güvenmeme nedenleri belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca güvensizliğin ve sinik düşüncenin azaltılmasında değerler eğitimi bağlamında ortaöğretim kurumlarına yönelik öneriler sunulmuştur.

Yöntem

Bu çalışma nitel paradigmaya sahiptir. Nitel araştırma yöntemleri, araştırılan fenomen veya olayların tanımlanmasını, açıklanması ve anlaşılmasına imkan verirler. Nitel araştırma, Yıldırım ve Şimşek (2006) tarafından gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşme ve açık uçlu sorularla verilen cevapları içeren doküman analizi yöntemleri birlikte kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış, araştırmacı tarafından önceden belirlenen ölçütleri karşılayan bir örneklem grubuyla çalışmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Örneklem grubu oluşturulurken; cinsiyet, öğrenim görülen sınıf, farklı sosyo-ekonomik düzey, başarı durumu, isteklilik ölçütleri dikkate alınmıştır. Araştırma Kırıkkale ili merkezinde bulunan ve ölçütlere uyan Anadolu Öğretmen Lisesi, Anadolu lisesi ve Genel lisede öğrenim gören 11 sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmadan önceki kişilerarası güven araştırmalarının çoğunluğunun yetişkinlerle yapılmış olması, öğretim programlarıyla ve değer eğitimi ile ilişkilendirilmemiş olması bu çalışma grubunun seçimine etki etmiştir. Çalışma grubunun seçiminde kolay ulaşılır olma da önemli bir kriterdir. Araştırma kapsamına alınan okulların 11 sınıflarında bulunan 104 öğrenciye “Sizce, insanların çoğunluğuna güvenilebilir mi?” sorusu sorulmuş, hayır cevabı veren 87 öğrencinin görüşleri yazılı olarak alınmıştır. Yine aynı okullarda öğrenim gören, önceki çalışmaya katılmamış, yazılı olarak güvensizlik belirtmiş 10 öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Görüşleri yazılı olarak alınan 87 öğrenciden 44’ü kız, 43’ü erkektir. Bu öğrencilerin annelerinin 39’u ilkokul, 30’u ortaokul ve lise, 16’si Yüksekokul ve Üniversite mezunudur. 2 öğrencinin annesi ise hiçbir okuldan mezun değildir. Görüşme yapılan 10 öğrencinin 5’i kız, 5’i erkektir. Görüşme yapılan öğrencilerin annelerinin 4’ü ilkokul, 2’si ortaokul, 4’ü ise lise mezunudur.

Veri Toplama Araçları

Açık Uçlu Soruları İçeren Form: Açık uçlu sorular içeren form ile öğrencilerin kişisel bilgileri, güven algıları ve güvenmemene nedenleri yazılı olarak alınmıştır. Yapılandırılmamış sorular olarak da bilinen açık uçlu

soruların avantajı, araştırmacıya konu hakkında geniş ve ayrıntılı bilgi sunması, planlamadığı cevaplar da alabilmesidir. Açık uçlu sorular yorumlama, listeleme ve boşluk doldurma olmak üzere üç çeşittir (Büyüköztürk, 2005). Bu araştırmada öğrencilere görüşlerini kısıtlanmadan açıklayabilecekleri yorumlama tipi sorular sorulmuş, cevaplar için sorunun hemen altında boşluk bırakılmıştır. Bu formda öğrencilere; “Sizce, insanların çoğunluğuna güvenilir mi?” sorusu sorulmuş, “Evet” ya da “Hayır” cevabı vermeleri istenmiştir. İnsanların çoğunluğuna güvenen ya da güvenmeyen öğrencilerin nedenlerini ayrıntılı bir şekilde yazmaları istenmiştir. İnsanların çoğunluğuna güvenmediğini belirten 87 öğrencinin görüşleri analiz edilmiş, insanların çoğunluğuna güvendiğini belirten 17 öğrencinin görüşleri analiz edilmemiştir. “Sizce, insanların çoğunluğuna güvenilir mi?” sorusu Dünya Değerler Araştırmasının (<http://www.worldvaluessurvey.org>) ve birçok güven araştırmasının temel sorularından biridir (Alesina ve Ferrara, 2002, Fukuyama, 2001; Kawachi, Kennedy ve Glass, 1999; Putnam, 1995; Yamagishi ve ark., 1999,).

Yarı Yapılandırılmış Görüşme: 10 lise üçüncü sınıf öğrencisi ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Görüşmelerin tümü öğrencilerle birebir yapılmıştır. Görüşmelerin başlangıcında öğrencilere görüşmenin amacı açıklanmıştır. Görüşme sırasında öncelikle demografik bilgiler alınmış, sonra insanların çoğunluğuna güvenmeme nedenlerini ortaya çıkarmaya yönelik algı, bilgi, duygu, değer, deneyim içeren sorular kullanılmıştır (Patton, 2002). Görüşme sırasında, “İnsanların çoğunluğuna güvenmeme nedenlerinizi açıklayınız?”, “Güvenmemenize neden olan bir deneyim ve olay yaşadığınız için mi güvenmiyorsunuz?”, “Diğer insanların hangi davranışları sizde bu güvensizliğe neden oldu. Neler gözlemlediniz ve algıladınız?”, “İnsanların çoğunluğuna güvenmemeniz sizde hangi duyguları oluşturuyor?”, “İnsanların çoğunluğuna güvenmemeniz sizin değerlerinizden ve hayat felsefenizden mi kaynaklanıyor?” gibi sorulara yanıt aranmıştır. Ek olarak daha derinlemesine fikir elde etmek için “niçin?”, “nasıl?”, “açıkla?” gibi ifadeler de kullanılmıştır. Öğrencilerin verdiği cevaplara göre gerektiğinde yeni sorular sorulmuş ya da sorular farklı şekilde ifade edilmiştir. Görüşülenlerin araştırmacıya ve konuya ısınması için görüşme 15 dakikanın üzerinde tutulmuştur (Bogdan ve Biklen, 2007).

Verilerin analizi

Merriam (1998) tarafından belirtildiği üzere; tüm nitel veri analizi işlemleri aslında içerik analizi anlamına gelmektedir. İçerik analizinde kodlama, alt kategorilerin belirlenmesi ve kategorilerin oluşturulması aşamalarından oluşan içerik analizi kullanılmıştır. En küçük çözümlene süreci olarak belirtilen kayıt analiz biriminde; kelimeler, semboller, kilit önem taşıyan kelimelerin belirlenmesi, cümle ve paragraf analizi gibi (Tavşancıl ve Aslan, 2001) kodlama işlemleri yapılmıştır. Kodlama işleminden sonra veriler sınıflandırılmış, içeriğe bağlı olarak kategoriler oluşturulmuştur (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Analiz sırasında karışıklığı önlemek için tüm katılımcılara veri toplama aracını, öğrencinin cinsiyetini ve sıra numarasını içeren bir kod verilmiştir. Örneğin; GE8, Görüşme, Erkek ve 8. görüşmeciyi temsil etmektedir.

Açık Uçlu Soruları İçeren Formla Toplanan Verilerin Analizi: Araştırmada toplanan veriler bilgisayara aktarılmış, bir nitel veri analizi programı olan Nvivo-8 bilgisayar programı yardımıyla frekans analizi ve sürekli karşılaştırma yapılmıştır. Frekans analizi, birimlerin nicel olarak görünme sıklığını ortaya koyan bir içerik analizi şeklidir (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Sürekli karşılaştırma yönteminde açık kodlama, birleştirici kodlama ve

seçme-ilişkilendirme basamakları vardır (Strauss ve Corbin, 1998). Açık kodlama basamağında araştırmacının amacına ve metne dayalı olarak kavramların anlamı ve düşüncesi ortaya çıkarılır (Pitney ve Parker, 2002). Bu aşamada önemli olan araştırmacının kuramsal yapının etkisi altında kalmadan kodlama yapmasıdır. Araştırmacı, “Öyle bir devirde yaşıyoruz ki”, “İnsanlar beni hayal kırıklığına uğrattı”, “İnsan nefesine hakim olamayabilir”, “İnsanların ilişkisi tamamen çıkara dayalı” “Kimin ne olduğunu bilmeden güvenmem” gibi birçok açık kodlama yapılmıştır. Birleştirici kodlama sürecinde kategori ve alt kategoriler oluşturulur. “Herkesin kendi çıkarını düşünmesi”, “İnsan doğasına güvensizlik”, “Günümüzde insanların değişmesi”, “Hayal kırıklığına uğrama” ve “İnsanları tanımama” olmak üzere beş kategori belirlenmiştir. Her kategorinin alt kategorileri de bulunmaktadır. Alt kategorilere yazılı metinlerin satır satır okunması, kelime, cümle ve paragrafların kodlanması ile ulaşılmıştır. Alt kategorilere ulaşmada kullanılan örnek cümleler tablolarda verilmiştir. Kategori ve alt kategorilerde frekans ve yüzde hesaplanmıştır. Seçme-ilişkilendirme kodlama basamağında oluşturulan kategorilerin ve alt kategorilerin birbiriyle ilişkilendirilmesi yapılır, merkez kategori belirlenir (Pitney ve Parker, 2002). İlişkilendirmeye örnek olarak dört alt kategoride ifade edilen “Babama bile güvenme” sözü örnek olarak verilebilir. Farklı alt kategorilerden sekiz öğrenci insanlara güvensizliğini ifade etmede bu sözü kullanmıştır. Bütün kategorilerle ilgili merkez kategori “lise öğrencilerinin insanların çoğunluğuna güvenmeme nedenleri” olarak isimlendirilmiştir.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme İle Elde Edilen Verilerin Analizi: Öğrenciler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler kendilerinden izin alınarak ses kaydedici cihazlarla kayıt altına alınmıştır. Kayıt esnasında görüşme yapılan kişinin verdiği cevapların tamamının kaydedilmesine ve görüşme yapılan mekânın ses kaydına müsait olmasına dikkat edilmiştir. Elde edilen kayıtlar bilgisayar ortamına aktarılmış ve çeşitli ses çalma programları dinlenmiş ve dökümü yapılmıştır.

Dökümü yapılan görüşmelerin analizinde yukarıda bahsedilen frekans analizi ve sürekli karşılaştırma yöntemi kullanılmıştır. Sürekli karşılaştırma yönteminde açık kodlama, birleştirici kodlama ve seçme-ilişkilendirme basamakları tekrar edilmiştir. Analiz sonucunda “Herkesin kendi çıkarını düşünmesi”, “İnsanları tanımama”, “Sır saklamama” ve “İnsanların para için her şeyi yapması” isimli dört kategori belirlenmiştir. “Sır saklamama” ve “İnsanların para için her şeyi yapması” görüşme analizi sonucunda belirlenen kategorilerdir.

Çalışmanın Güvenirliği

Araştırmacının verileri açık uçlu soruları içeren form ve yarı yapılandırılmış görüşme ile toplanmıştır. Verilerin bu şekilde farklı kaynaklardan farklı yöntemlerle toplanması ve farklı kuramsal bilgilerle açıklanması ile üçgenleme (triangulasyon) yapılmıştır (Denzin, 1989). Araştırmacının farklı perspektiflerle, farklı zamanlarda ve değişik denek gruplarıyla yapılması niteliği artıracağından (Marvasti, 2004), yarı yapılandırılmış görüşme aynı okullarda farklı zamanlarda ve farklı öğrencilerle yapılmıştır. Ayrıca bulguların yorumlanmasında farklı bakış açıları ve kuramsal yapılar kullanılmıştır. Açık uçlu sorulara verilen cevaplarda anlaşılmayan yerlerde uzmanlardan yardımlar alınmış, görüşmelerin çözümlenmesinde ve yazıya aktarılmasında katılımcıların ifadeleri üzerinde herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. Daha sonra görüşmenin yazılı hali görüşmecilere onaylaması için verilmiştir.

Araştırma konusunda genel bilgiye sahip ve nitel araştırma yöntemleri konusunda uzman kişilerden araştırmacı tarafından oluşturulan kategori ve alt kategorileri incelemesi istenmiştir. Uzmanlardan gelen dönütler

doğrultusunda bazı değişikliklere gidilmiştir. Maske takan insanlar olarak isimlendirilen bir kategori uzman görüşleri doğrultusunda insan doğasına güvensizlik kategorisi ile birleştirilmiştir.

Bulgular

Açık Uçlu Soruları İçeren Formdan Elde Edilen Veriler

Açık uçlu soruları içeren formdan elde edilen verilerin analizi sonucunda toplam beş kategori belirlenmiştir. Bu kategorilerin detaylı açıklamaları aşağıda verilmiştir.

Tablo 1.*Lise Öğrencilerinin İnsanların Çoğunluğuna Güvenmeme Nedenleri*

KATEGORİ	F	%	ALT KATEGORİ	F	%	ÖRNEK İFADELER
1.Herkesin kendi çıkarını düşünmesi	32	36,78	1.1. Kendi menfaatini (çıkartını) düşünme	32	36,78	Herkes kendi menfaatini (çıkartını) düşünüyor. Herkes kendini düşünüyor.
			1.2.Kendi çıkarı için ikiyeüzlü davranma	6	6,89	İnsanlar çıkarı için; söyledikleriyle yaptıkları davranışlar sergiliyor. oyunlar ve kandırmaca yapıyor. ikiyeüzlü davranıyor.
			1.3.Çıkarı için ihanet etme	5	5,74	Zarar verebilirler. Sırtından vururlar. İhanet edebilirler.
			Çıkarı varsa babana bile güvenme	1	1,14	Babana bile güvenme
2.İnsanın doğasına güvensizlik	15	17,23	2.1. İnsan doğasına güvensizlik	10	11,49	Herkesin karanlık bir yüzü var. "İnsan olmaları" yeterli. Kimsel saf ve temiz değil. Herkesin yüzünde maske var
			2.2. İnsanlar çiğ süt emmiştir.	3	3,44	İnsanlar çiğ süt emmiştir. İnsan nefesine hakim olamaz.
			Babana bile güvenme	2	2,29	Babana bile güvenme
3.Günümüzde insanların değişmesi	9	10,34	3.1. Bu devirde insanlara güvenilmez	9	10,34	Günümüzde kimseye güven olmaz. Toplum eski toplum değil. Nesil değişti. Herkes kendini düşünür oldu.
			3.2.Doğru ve dürüst olmama	2	2,29	Bu devirde; dürüstlük ve doğruluk yok. herkes sahtekâr olmuş.
			3.4.Babana bile güvenme	3	3,44	Bu devirde babana bile güvenme
4.Hayal kırıklığına uğrama	19	21,83	4.1.Hayal kırıklığına uğrama	19	21,83	Güvenimi sarstılar, yıktılar. Hayal kırıklığına uğradım. Kazık attılar. İhanete uğradım. Yalan söylüyorlar. Arkamdan iş çeviriyorlar.
			4.2.Babana bile güvenme	2	2,29	Babama bile güvenmem
5.İnsanları tanımama	4	4,59	5.1. İnsanları tanımama	3	3,44	Ne olduğunu bilmeden güvenmem. Tanidikça oluşur.
			5.2. İnsanlara ilişkin önyargı	1	1,14	Önyargılıyım.
Sebepl belirtilmemiş	8	9,15				Belli bir sebebi yok.

Tablo 1 incelendiğinde öğrencilerin yüzde 36,8'inin "herkesin kendi çıkarını düşünmesi" kategorisini, yüzde 4,6'sının ise "İnsanları tanımama" kategorisinin güvenmeme nedeni olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Belirlenen kategorilere ilişkin öğrenci görüşleri ve açıklamalar tablodaki sıraya göre verilmiştir.

Form Kategori 1. Herkesin Kendi Çıkarını Düşünmesi

Bu kategorinin oluşmasındaki temel kodlama “çıkar” ve “menfaat” kelimeleridir. Bu grupta bulunan öğrencilerin tamamı insanların çoğunluğuna güvenmeme nedenini açıklarken diğerlerinin ya çıkarlarına düşkün ya da menfaatleri için davrandıklarını belirtmiştir. İnsanların çoğunluğuna güvenmediğini belirten lise öğrencilerinin yüzde 36,78’i diğer insanların çıkarları ve menfaatleri doğrultusunda hareket ettikleri görüşündedir. Bu görüşte olan öğrencilere örnek olarak aşağıdaki görüş verilebilir. *“Çünkü zamanımızda insanlar çıkar ilişkileri içinde. Herkes kendi menfaatini düşünüyor. Kendi çıkarları için herkesin güvenini boşa çıkarırlar. O yüzden hayatta kimseye güvenilmez (FK31).”* Bir başka öğrenci ise görüşlerini, *“Dünya değişen bir dünya olduğu için herkes kendi çıkarına göre hareket ediyor. Kimse kimsenin hakkını gözetmiyor. Herkes kendini düşünüyor (FE34).”* şeklinde ifade etmiştir. *“Bırakın insanların çoğuna güvenmeyi, doğru düzgün birine bile güvenemeyiz. Günümüz toplumunda menfaatçilik ön planda. Bence en önemli etken bu menfaatçilik. (FE55).”* Herkesin kendi çıkar ve menfaatini düşündüğüne yönelik algının insanlar arasında güvensizliğin önemli bir neden olduğu söylenebilir.

İki yüzlülük güvensizlik yaratan davranışlardan biridir. Katılımcıların bir kısmı (%) insanların hem çıkarlarına göre davrandıklarını hem de iki yüzlü olduklarını belirtmişlerdir. Bu görüşe örnek olarak aşağıdaki verilebilir. *“Çünkü herkes çıkar ilişkisinde ve yapılan bütün davranışlar sahte (FK3).”* *“İnsanların çıkarlarına göre hareket ettiğini düşünüyorum. Sizin yüzünüze güvenler arkanızdan atıp tutuyorlar. İki yüzlü insan çok fazla (FK44).”* Bu alt boyuta ilişkin olarak bir öğrenci görüşünü *“Günümüzde insanların çoğu menfaatleri için yaşıyor. Menfaatleri için her şeyden vazgeçebilen, iki yüzlü insanlar çok fazla, bu yüzden herkese güvenemiyor insan. Her şey bir oyun bizlerde bu oyunun parçasıyız. Oyunda hileler olur. Günümüzde insanlar sahte ve yapmacık (FE46).”* şeklinde ifade etmiştir. Bu görüşte olan öğrenciler, insanların kendi çıkarlarını korumak için oyun oynadıklarını, kandırmacalar yaptıklarını ve söyledikleri ile yaptıklarının tutarsız olduğunu belirtmişlerdir.

Bu grupta bulunan öğrencilere göre, kendi menfaati ve çıkarını düşünme başkalarına ihanet etmeyi beraberinde getirmektedir. Bir öğrencinin, *“Güvenilmez. Çünkü günümüzde insanoğlu çok bencil ve çıkarıcı. Çok güvendiğimiz bir şeyler umduğumuz takdirde güvenimizden yararlanıp çıkarları uğruna harcanabiliriz. Bu yüzden başta kendimize ve az sayıda insana güvenmemiz en mantıklısı (FK56).”* görüşünden insanların kendi çıkarları doğrultusunda başkalarına zarar verebilecekleri anlaşılmaktadır. Bir başka öğrenci görüşünü, *“İnsanlar hep kendi çıkarlarını düşünüyorlar. Hep benmerkezci hareket ediyorlar. Çünkü en güvendiğimiz kişiler bile kendi durumuna ters düşünce sizi sırtınızdan vurabiliyor (FE57).”* şeklinde ifade etmiştir. *“İnsanlar kendi çıkarları için en yakınlarına bile zarar verebilecek durumdadırlar (FK52).”* görüşünde olan bir öğrenciden hareketle bu grupta bulunanların insanların çıkarları için her şeyi yapabileceği düşüncesinde olduğu söylenebilir.

Bir öğrenci ise, *“İnsanlar çıkarları doğrultusunda hareket ettikleri için kimseye güven olmaz. İnsan dediğimiz ihanet etme potansiyeline sahip bir yaratıktır. Bu nedenle babana bile güvenmeyeceksin (FK38).”* insanların en yakınlarının bile çıkarları için ihanet edebileceği görüşündedir.

Form Kategori 2. İnsan Doğasına Güvensizlik

Görüşleri alınan öğrencilerin yüzde 17,23'ü insanlara güvensizlik nedeni olarak “insan olmayı” ifade etmişlerdir. Bu alt boyutta güvensizlik nedeni olarak bir öğrenci, “*İnsan oldukları için (FE68).*” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir. Bir başka öğrenci ise herkesin “*karanlık bir yüzü (FE65).*” olduğunu ifade etmiştir.

İnsan doğasına güvensizlik belirtenlerin bir kısmı güvensizlik nedenlerini “*insanlar çiğ süt emmiştir.*” şeklinde ifade etmiştir. Bu alt boyutta öğrencinin birinin “*İnsanların çoğunluğuna güvenmem. Çünkü insan çiğ süt emmiştir (FE67).*” şeklindeki ifadesinden insanların iyilik gördüğü kişilere kötülük yapabileceği, bu nedenle güvenilmez olduğu anlaşılmaktadır. Bir başka öğrenci ise görüşlerini “*İnsanlık hali bence. İnsan nefesine hakim olamayabilir. En güvendiğim, kardeşim dediğim kişiye bile güvenmem. Çünkü kimin ne olduğunu anlamak zor. Bu devirde sırtını duvardan başka kimseye dayanamamak lazım (FE72).*” şeklinde ifade etmiştir.

Bir öğrenci görüşlerini “*Kime insan sıfatını yapıtırsak onun sadece maske taktığını, aslında insan sıfatına yakışmadığını görürüz (FK64).*” şeklinde ifade etmiştir. Bu bölümde gruplanan öğrencilerin insanların her zaman iyi olmadığı, bazen nefesine hakim olamayacağı ve iyiliğe karşı kötülük yapabileceği görüşünde oldukları söylenebilir.

Form Kategori 3. Günümüzde İnsanların Değişmesi

Görüşleri alınan öğrencilerin yaklaşık yüzde 10'u insanlara güvenmeme nedeni olarak “devrin değişmesini” ileri sürmüşlerdir. Bir öğrenci, “*Çünkü artık nesil değişti. İnsanlar artık insan gibi davranmıyor. Doğruluk, dürüstlük kavramlarını kaybettik. Herkeste bir art niyet, bir yalancılık ve oyun var (FK73).*” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir. Bir başka öğrencinin, “*Günümüzde insanlara güvenilmeyeceği genel bir kanı haline gelmiştir (FK79).*” şeklindeki görüşlerinden güvensizliğin çoğunluk tarafından paylaşıldığı anlaşılmaktadır.

İnsanların günümüzde dürüst davranmaması güvensizlik oluşturan nedenlerden bir diğeridir. Bir öğrenci görüşlerini, “*Bu devirde insanlar çok sahtekar olmuş. Çünkü ortam kötü, gençlik kötü (FK78).*” ifade etmiştir. Başka bir öğrencinin “*Çünkü artık nesil değişti ve insanlar insan gibi davranmıyor. Dürüstlük, doğruluk kavramlarını kaybettik. Herkeste bir art niyet bir yalancılık ve oyun var. Hiç kimseye güvenmiyorum (FK73).*” şeklindeki görüşlerinden günümüzde insanların güven oluşturan temel değerlere göre davranılmadığını sonucuna ulaşılabilir.

Bu alt boyutta bulunan öğrencilerin görüşlerine örnek olarak “*Devir değişti. İnsan babasına bile güvenemez hale geldi (FE80).*” ifadesi verilebilir. Bir başka öğrenci ise görüşlerini “*Bu devirde babaya bile güven olmaz, bir de ele mi güvenelim?(FK81).*” şeklinde ifade etmiştir. Bu boyutta olan öğrencilerin çoğunluğu görüşlerini ifade ederken “*bu devir, günümüzde*” kelimelerini kullanmışlardır. İnsanların çoğunluğuna güvenmeme nedeni günümüzde insanlardaki değişmedir. Bu görüşte olan öğrencilere göre geçmişte insanlara güvenilebilir ancak günümüzde bu mümkün değildir.

Form Kategori 4. Hayal Kırıklığına Uğrama

Görüşleri alınan öğrencilerin yüzde 21,83'ü insanların çoğunluğuna güvenmeme nedenini hayal kırıklığı yaratan yaşantılarla ilişkilendirmiştir. Bir öğrenci görüşünü, “*Biz ticaretle uğraştığımız için. Çok güvendiğimizi insanlar oldu. Ama onlar bizim güvenimizi sarstı. Gün geçtikçe bu sebeple insanlara güvenim azaldı (FE82).*” şeklinde

ifade etmiştir. Bir öğrencinin güvensizlik nedeni olarak, “*İnsanların yalanlarını yakaladıkça hiç kimseye güvenim kalmadı. Yalanlar, oyunlarla dolu her taraf. Tanıdığım insanlar bile güvenilirmez. Tanımadığıma ise hiç güvenmem (FK96).*” şeklinde görüşlerini ifade etmesinden yalan söylemenin önemli bir güvensizlik nedeni olduğu anlaşılmaktadır. “*Bu güne kadar olanlar bile hayır demek için yeterli. İnsan dostum, kardeşim dediği insanlardan hiç beklemediği davranışı görürse hayal kırıklığına uğrar ve herkese güvenmez (FK84).*” görüşü özellikle yakın arkadaşların davranışlarının daha fazla güvensizlik yarattığı şeklinde yorumlanabilir. Katılımcılardan birinin konuya ilişkin görüşü “*Hayatımda çok güvendiğim bazı insanlar bana kazık attı (FE83)*” şeklinde ifade etmiştir. Öğrencilere göre; “*yalanlar, kazık atmak, suistimal, iki yüzlülük, ihanet*” gibi davranışlar güvensizliğe neden olmaktadır.

Bu boyutta da iki öğrenci geçirdiği yaşantı ile babana bile güvenme atasözü ilişkilendirmiştir. Örnek olarak aşağıdaki ifade verilebilir. “*Çevremde çok insan yalancı, bu nedenle güvenmiyorum. Hayatın gösterdiği yol: Babama bile güvenmem (FE93).*” Bu grupta bulunan öğrenciler, yalanlar, iki yüzlülük, kazık atmak, suistimal, arkadan iş çevirme ihanet gibi davranışların insanlara olan güveni sarstığını ve hayal kırıklığına uğrattığını ifade etmişlerdir.

Form Kategori 5. İnsanları Tanımama

Katılımcıların yaklaşık yüzde 5’inin insanlara güvenmeme nedeni onları tanımamaktır. Bir öğrencinin, “*Tanımadığım insanlar hakkında genelde ön yargıda bulunurum. Onların her zaman bana zarar vereceğini düşünerek güvenmem (FK102).*” şeklindeki görüşünden tanımadığı insanlara karşı güvensizlik açıkça anlaşılmaktadır. Bir başka öğrenci ise güvenin “*İnsanları tanıdıkça oluşan bir süreç (FE100).*” olduğu görüşündedir. Bir diğer öğrenci ise “*Kimin ne olduğunu bilmeden güvenmenin aptalca olduğu görüşündeyim (FE99).*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Bu kategoride toplanan görüşlerin temelinde tanıma vardır. Tanıma güvenmenin ön şartı olarak görüldüğünden insanların çoğunluğuna güvenilmediği ifade edilmiştir.

İnsanları tanımama kategorisi dışındaki kategorilerde bulunan sekiz öğrenci insanlara olan güvensizliklerini “babana bile güvenme” sözü ile ifade etmişlerdir.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Verileri

Yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin analizi sonucunda toplam 4 kategori ortaya çıkmıştır. Bu kategorilerin alt kategorileri ve detaylı açıklamaları aşağıda verilmiştir.

Görüşme Kategori 1: Herkesin Kendi Çıkarını Düşünmesi

Görüşme yapılan 10 öğrenciden 7’si insanlara güvenmeme nedeni olarak insanların kendi çıkarları ve menfaatlerini düşünmesini belirtmiştir. Bu kategori “insanlar menfaati için her şeyi yapar” ve “insanlar önce kendini düşünür” isimli alt kategorilerden oluşmuştur.

Her iki alt kategoriye ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir. “İnsanlar menfaati için her şeyi yapar” alt kategorisinde insanların çıkarları için, “yalan söyleyebileceği, iftira atabileceği” gibi daha ileri düzeyde bir güvensizlik vardır. Bu alt kategoriye ilişkin örnek aşağıda verilmiştir.

G: İnsanların geneline güvenmediğini belirttin. Nedeni nedir?

GK6: *Şu an bu dünyada, şu anki gereklere göre insanların ilişkilerinde sadece menfaat ve çıkar olduğu için güvenmiyorum. Bazen anne ve babalarında bu şekilde hareket ettiğini düşünüyorum. Çoğu insanı menfaatçi gördüğüm için güvenmiyorum.*

G: *Sende bu kanaati uyandıran nedir?*

GK6: *Öğretmenlerden yola çıkarsak, ilköğretimde gözde bir öğrenci olduğum için derslerimden dolayı öğretmenler dersane için bir ton yağ çekerlerdi. Bu bir menfaattir. Çok küçüklükten beri ben hiçbir insana güvenmem. Çok küçüklükten beri böyledir. Söylenenlerden çok fazla anlam çıkarmaya çalışırım. Hangi menfaat için beni kullanacaklarını hep düşünürüm.*

G: *Diğer insanların davranışlarını gözden geçirdiğinde menfaate dayalı davranışları var diyorsun. Başka hangi davranışlar sende güvensizliğe neden oldu?*

GK6: *Menfaat için yalan söylüyor, iftira atıyor, kendisi olmaktan çıkıyor, farklı davranıyor. Mesela öğretmenler müfettişlerin yanında çok farklıdır. Sınıfta daha farklıdır. Bu menfaat ilişkisidir.*

“İnsanlar önce kendini düşünür” isimli alt kategoride güvensizlik nedeni olarak yine bencillik ve çıkar için yaşama ifadeleri kullanılmıştır. Ancak bu kategori de “insanlar menfaatleri için her şeyi yapar” gibi daha ileri düzeyde güvensizlik belirtilmemiştir. Aşağıda verilen cevaplar alt kategorinin anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

G: *Neden insanların çoğunluğuna güvenmiyorsun?*

GE8: *Çünkü insanlar sadece kendi çıkarları için yaşıyor.*

G: *Bunun dışında örnek verebilir misin?*

GK5: *Her şey menfaat ve para için yapılıyor. Babam beni bakkala gönderiyor. Paranın üstü bende kalırsa gidiyorum. İşte sana menfaat.*

Görüşmelerden yapılan alıntılardan, öğrencilerin diğer insanlara ilişkin temel güvensizlik nedenlerinin diğer insanların bencil oldukları, kendi menfaat ve çıkarları doğrultusunda hareket ettikleri yönündeki algıları olduğu görülmektedir.

Görüşme Kategori 2: İnsanları Tanımama

Görüşme yapılan öğrencilerden 3’ü insanlara güvenmeme nedeni olarak tanımamayı göstermiştir. Bu kategorinin “arkadaşlara ve aileye güvenme” ve “aile dışındaki tanıdıklara güvenmeme” olarak iki alt kategorisi vardır. “Arkadaşlara ve aileye güvenme” isimli alt kategoride olanların çok yakın arkadaş çevresine ve ailesine güvendiği görülmektedir. Bu alt kategoride olan bir görüşme örneğinden bir kesit aşağıdadır.

G: *İnsanlara güvenmediğini belirttin. İnsanlara güvenmeme nedenlerini açıklar mısın?*

GE3: *Güvenilecek insanlar var. Güvenilmeyecek insanlar var. Arkadaş çevrem, ailem tam olarak güvenebileceğim insanlar. Çevremde o kadar samimi olmadığım kişiler var. Hiçbirine güvenmem.*

G: *Yakın ilişkiler kuramadığın için mi güven miyorsun?*

GE3: *Kuramadığım için değil. İyi bir tanıma sürecinden geçmek lazım. Yoksa güvenilmiyor.*

G: *Tanımadığın insanlarla güven zedeleyici bir olay yaşamadın değil mi?*

GE3: *Yok yani. İnsanlar çıkarları için yaşıyorlar.*

“Aile dışındaki tanıdıklara güvenmeme” alt kategorisinde olanların “anne ve baba” dışındaki tanıdıklara da tam olarak güvenmediği anlaşılmaktadır. Aşağıda bu kategoriye ilişkin bir örnek vardır.

G: *İnsanların çoğunluğuna neden güvenmiyorsun?*

GK7: Birine güvenmek için o tanımak gerekir. Tanımak benim için kısa süreli bir şey değil. Çünkü insanlar sürekli değiştikleri için sen de değişiyorsun. İnsanları çabuk tanıyamazsın. Çabuk ta güvenemezsin. Tanıdığın insanlara da çok çok güvenemezsin.

G: Tanıdığın insanlara niye çok güvenemezsin?

GK7: Çünkü hiç beklemediğin şeyleri onlar yapıyor.

G: Bütün insanlar mı böyle.

GK7: Çoğu insan. Genelde

G: Çoğu insanın böyle olduğunu düşünmene sebep ne?

GK7: Benim yaşadıklarım, arkadaşlarımla yaşadıkları, akrabalarımla olan ilişkiler. Mesela babamın amcasının oğlu babamın emekli maaşını dolandırdı.

G: Güven diyince aklına ne geliyor?

GK7: Güven deyince annem aklıma geliyor.

Kategori ve alt kategorilere yönelik olarak verilen örneklerden, öğrencilerin tanımadığı insanlara güvenmediğini sonucuna ulaşılabilir. Bir grup aile ve yakın arkadaşlar dışındaki tanımadığı insanlara güvenmezken, bir başka grup ise aile dışındaki tanıdıklara da tam olarak güvenilmeyeceğini ifade etmiştir.

Görüşme Kategori 3: Sır saklamama

Görüşme yapılan öğrencilerden 4'ü insanlara güvenmeme nedeni olarak insanların sır saklamamasını göstermiştir. Bu kategorinin alt kategorileri belirlenememiştir. Görüşme yapılan öğrenciler arkadaşlarına anlatılanların üçüncü şahıslara anlatılmasını güvensizliğin önemli bir nedeni olarak görmektedir. Bu alt kategoride olan iki görüşmeden birer kesit aşağıda verilmiştir.

G: Ailenin dışındaki insanlar güvenmediğini ifade ediyorsun? Neden bu kadar genelleme yapıyorsun?

GE2: Arkadaş çevremde olan en ufak şeyden etkileniyorsun. Öyle kimseye güvenmemeye başlıyorsun.

G: Başka bariz davranışlar oldu mu?

GE2: Başka davranışlar. Bir arkadaşım ile konuşuyorum. Kimseye anlatma, aramızda sır diyorum. İki saat sonra üçüncü bir şahıstan duyuyorum. Senin nereden haberin oldu? diye soruyorum. O gidip ona söylemiş. Kimse sır tutamıyor.

Bir başka öğrencide yine güvensizlik nedeni olarak başka insanların sır saklayamamasını göstermiştir.

G: Diğer insanların hangi davranışları sende güvensizliğe neden olur?

GK7: Ben belirli durumlarda yalan söylenmesine kızmam. Bir şey kurtarmak istiyordur. Durum kötüdür, onu kurtarmak istiyordur.

G: Ne sende güvensizliğe neden olur?

GK7: Arkadaşlarımdan biri gidip benim anlattığım şeyi başkasına anlattığı zaman benim için bitmiştir.

Bu kategori, sır saklamamanın önemli bir güvensizlik nedeni olduğunu göstermiştir. Öğrenciler kendilerine özel olarak gördükleri konuların arkadaşları tarafından başkalarına anlatılmasını güvensizlik oluşturan davranışlardan biri olarak görmüştür.

Görüşme Kategori 4: İnsanların Para İçin Her Şeyi Yapması

Görüşme yapılan öğrencilerden 3'ü paranın önemli değer haline gelmesinin diğer insanlara karşı güvensizlik oluşturduğunu belirtmiştir. Bu kategorinin alt kategorileri belirlenmemiştir. Görüşmelerden konuya ilişkin birer kesit aşağıda verilmiştir.

G: Toparlarsak; çıkar, yalan dolan, sır tutmamanın güvensizliğe neden olduğunu söylüyorsun.

GE8: Yazın oraya her şey para demek. Aklımıza ne gelirse parayla satın alınabilir. Her şey yalan tek gerçek para. İnsanlar edebiyat parçalamak için aşk parayla satın alınmaz diyorlar. O da yalan. İnsanın kendi çıkarı olmazsa, ister babasıyla iş yapsın. O işi yapmaz.

Bir başka öğrenci ise görüşlerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

G: Güvenini sarsıcı bir deneyim geçirdin mi?

GE3: Hayır

G: Yine de güvenmem diyorsun.

GE3: Herkesi çıkarıcı görüyorum. Her yerde alavere dalavere var. Mesela para için her şeyi yapabilen insanlar var.

Yukarıda verilen görüşme örnekleri incelendiğinde; öğrencilerin paranın tek değer haline gelmesi, her şeyin para ile satın alınabileceğine ilişkin algının önemli bir güvensizlik nedeni olduğu görülmektedir.

Tartışma

Bu araştırmada, lise öğrencilerinin insanların çoğunluğuna güvenmeme nedenleri belirlenmiştir. Öğrencilerin açık uçlu sorulara verdiği cevaplar ve görüşmeler sonucunda güvensizlik nedenlerinin yedi kategoride toplandığı belirlenmiştir. Lise öğrencilerinin insanların çoğunluğuna güvenmeme nedenleri; herkesin kendi çıkarını düşünmesi, insan doğasına güvensizlik, günümüzde insanların değişmesi, hayal kırıklığına uğrama, insanları tanımama, sır saklamama ve para için her şeyin yapılmasıdır.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin diğer insanların çoğunluğuna güvenmeme nedenlerinin başında, diğer insanların kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettiğine yönelik inanç gelmektedir. Bu kategoride görüş belirten öğrenciler, insanların bencil, kendi çıkarlarını düşünen ve menfaatleri doğrultusunda hareket eden kişileri olarak görmektedir. Katılımcıların bir bölümünde insan doğasına güvensizlik vardır. Bu görüşte olan öğrencilerin insanlara “insan oldukları” için güvenmeme eğilimindedir. Görüşleri günümüzde insanların değişmesi kategorisinde birleştirilen öğrencilere göre; günümüzdeki insanlarda doğruluk, dürüstlük, arkadaşlık, dostluk gibi temel değerler yerini yalancılığa bırakmıştır. Görüşleri bu kategoride bulunanlar güvenmeme nedenlerini açıklarken “bu devire” yani zamanımıza vurgu yapmışlardır. Hayal kırıklığına uğrama kategorisinde bulunan öğrenciler ise kendi yaşantılarından hareketle insanlara güvenlerini kaybettiklerini ifade etmişlerdir. Onlara göre yalanlar, iki yüzlülük, kazık atmak, suistimal, arkadan iş çevirme, ihanet gibi davranışların insanlara olan güveni ortadan kaldırmıştır. İnsanları tanımama boyutunda bulunan öğrenciler ise insanlara güvenmeme nedeni diğer insanları tanımamadır. Görüşleri sır saklamama boyutunda toplanan öğrenciler güvenmeme nedeni olarak insanların verdikleri sırlarını saklamamalarını belirtmiştir. İnsanların para için her şeyi yapması da öğrencilerin bir kısmı tarafından diğer insanlara güvenmeme nedeni olarak belirtilmiştir.

Araştırma bulguları insanların yalnız kendi çıkarlarını gözettiğine inanan ve herkesi çıkarıcı kabul sinizm düşüncesiyle açıklanabilir. Sinizmde dürüstlük, adalet ve içtenlik ilkelerinin kişisel çıkarlara kurban edildiği (Özler ve ark., 2010), insanların benmerkezci olduklarına inanç (Mirvis ve Kanter, 1991), diğer insanlara karşı kökleşmiş bir güvensizlik (Abraham, 2000), insan doğasına karşı olan güvensizlik (Eisinger, 2000) ve kişinin toplumla, diğer insanlarla olan ilişkilerinde yaşadığı hayal kırıklığı (Mirvis ve Kanter, 1991) gibi birçok özellik bulgularla örtüşmektedir. Mayer, Davis ve Schoorman (1995)'a göre güven oluşumunda yetenek, yardımseverlik ve dürüstlük gibi temel faktörlere ek olarak; verilen sözü yerine getirme ve sır saklama gibi ahlaki bütünlükle ilgili değerler de önemlidir. İnsanların para için her şeyi yaptığını düşünme de sinizm düşüncesi ile açıklanabilir. Bu görüşte olanlara çıkar, menfaat yerine “para” yı koymuşlardır. Bu bulguda diğer insanların davranışları, onur ve özveri kaynaklı değil, para kaynaklı görülmektedir. Günümüzde insanların değişmesi kategorisinde olan öğrencilerin diğer insanlara karşı olumsuz algısı vardır. Ancak bozulmanın, güven oluşturacak değerlerin kaybının günümüzde ve bu zamanda gerçekleştiği tekrarlanmaktadır. İnsanları tanımama kategorisinde bulunanlar ise ailesi ve çok yakın arkadaşları dışındakilere güvenmediğini ifade etmiştir. Elde edilen bulgular, tanıdık olmayanlara güven duyulamayacağı, insanların ellerine fırsat geçtiğinde başkalarından yararlanmaya çalışacağı ve genellikle insanların birbirine yardımcı olmak yerine menfaatine bakmakta olduğunu şeklinde sıralanan güvensizlik nedenleri (Kalaycıoğlu, 2008) ile de benzerdir.

Elde edilen bulguların Harris (1973) tarafından ortaya atılan yaşam pozisyonları kavramları ile açıklanması da mümkün görünmektedir. İnsanları tanımama boyutunun dışındaki tüm boyutlarda diğerleri hakkında “sen iyi değilsin” görüşü vardır. Elde edilen veriler bireyin kendini nasıl algıladığına ilişkin veri sunmasa da “ben iyiyim sen değilsin” yaşam pozisyonuna uygun görünmemektedir. Akkoyun (2007)'a göre toplumumuzda bireye sıklıkla insanlara güvenme mesajı –onlar iyi değil demek- verilmektedir. İnsanlara güvenmemek ve buna göre davranışları düzenlemek “ben iyiyim, sen değilsin-ben de iyi değilim, sen de iyi değilsin” pozisyonlarını pekiştirmektedir.

Diğer insanlara yönelik güvensizliği nedenlerini belirlemeye yönelik olarak yapılan farklı disiplinlerdeki araştırmalar güvensizliğin fizyolojik, psikolojik, politik ve sosyolojik nedenleri olduğunu göstermektedir. Ledoux, (2006) yaptığı araştırmalardan; tehlike ile bir araya gelmiş uyarıların beynin en güçlü öğrenme fonksiyonu olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgu, bireyin geçirdiği güvensizlik yaratan bir deneyiminin davranışlarına sürekli etki edeceğini gösterir. Güven ile; toplumdaki gönüllü hizmet artışı, yoksullara yardım, hoşgörü, daha az yolsuzluk ve daha iyi yönetim (Uslaner, 2001), kar amacı gütmeyen gönüllü kuruluşlar (Anheier ve Kendall, 2002) arasında ilişki vardır. Kadına yönelik ayrımcılık, heterojen toplumsal yapı, gelir eşitsizliği ve göçebe toplulukların fazla olması ile diğer insanlara güvensizliği artırmaktadır (Alesina ve Ferrara, 2002). Gönüllü hizmet, yoksullara yardım, daha iyi yönetim, kadınlara eşit fırsat, gelir eşitliğinin artırılması gibi sosyolojik ve politik faktörler araştırma bulguları ile doğrudan ilişkili görünmese de önemli ipuçları vermektedir. Araştırma kapsamına alınan öğrenciler; insanlar diğer insanları düşünmediği, kendi çıkarlarını düşündüğü için güvensizlik belirtmiştir. Diğer insanlara yönelik gönüllü hizmet, yoksullara yardım, kadınlara eşit fırsat, gelir eşitliği gibi diğer insanları düşünme faaliyetlerine yönelik olumsuz durum, herkesin kendi çıkarını düşündüğü algısını artırmaktadır.

İnsanların yalnız kendi çıkarlarını gözettiğine inanan ve buna göre herkesi çıkarıcı kabul eden sinizm düşüncesindeki olumsuz duygular, işbirliğini, üst düzey bilişsel davranışları göstermeyi ve yaratıcılığı olumsuz yönde etkileyeceğinden, sinizm azaltıcı etkinliklere ağırlık verilmelidir. Topluma hizmet uygulamaları ismiyle eğitim fakültelerinde bulunan dersin ortaöğretim kurumlarının programlarına alınması, özgecilik (diğerkamlık) değerini içselleştirmeyi sağlayan etkinlik ve projelere yer verilmesi, güvenilir olmaya ek olarak güvenmenin de bir değer olduğunun farklı öğretim programlarında işlenmesi ve koşulsuz güven talep eden, bel bağlamayı öne çıkaran kör güven yerine ihtiyat, ölçülük, düşünce ve aklın devrede olduğu sahici güven anlayışına ağırlık verilmesi önerilebilir. Bunlara ek olarak olumlu örneklerin sadece geçmişten değil günümüzden de verilmesi, sır saklamanın öneminin farklı programlarda değer olarak bulunmasının sağlanması ve insan doğasına güven konusunda kültürel yapıdan hareketle örnekler verilmesi güvensizliği azaltabilir. Ayrıca bu araştırma sonuçlarının ilköğretim ve ortaöğretim programlarında öğretilecek değerlerin belirlenmesi sürecinde dikkate alınması fayda sağlayabilir.

Bu çalışmada lise öğrencilerinin insanların çoğunluğuna güvenmeme nedenleri belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan literatür taramasında kişilerarası güven ve güvensizlik konusunda eğitim bilimciler tarafından yapılan çalışmaların azlığını dikkat çekmiştir. Sinizm ve güvensizlik durumunda, bireyin üst düzey bilişsel yeterliklerinin ve işbirliği isteğinin olumsuz etkilenmesine ek olarak demokrasinin üzerinde yükseldiği hizmet düşüncesinin temelleri de aşınmaktadır (Ökmen ve Demir, 2010). Eğitim kurumlarının kişilerarası güvensizlik ve sinik düşünce problemlerinin çözümüne yönelik stratejiler geliştirebilmesi için bu konun farklı boyutlarını içeren araştırmalar yapılmalıdır. Ayrıca “babana bile güvenme” şeklinde ifade edilen güvensizlik olgusu disiplinler arası çalışmalarla daha derinlemesine araştırılmalıdır.

**Reasons for high school students to mistrust most people:
A study in the context of values education**

*Oktay AKBAŞ**

Abstract

This study aims to determine high school students' reasons for mistrust in other people. The qualitative study gathered data through document analysis and semi-structured interviews. The study group was selected by using the purposeful sampling method of criterion sampling. The 87 students in the study group were asked to complete open-ended questions and 10 were invited for interviews. Data collection techniques in the study were the open-ended form designed by the researcher and a semi-structured interview form. The content analysis showed that students did not trust other people as everyone thinks about their own benefits, the human nature is not reliable, people today are different, people may disappoint, it is hard to know people, people do not keep secrets, and money controls everyone. These findings were discussed in relation to values education and recommendations were made for educational institutions.

Key Words

Interpersonal trust, Trust in humans, Mistrust, Cynicism, Values education

Trust is having positive expectations on other people's future behaviors or intentions (Lewicki, McAllister & Bies, 1998; Rotter, 1967; Rousseau, Sitkin, Burt & Camerer, 1998; Sztompka, 2001). Trust is also defined as one party being sure that the other party will not abuse their weaknesses (Korczynski, 2003), lack of feelings such as worry and fear (Solomon & Flores, 2001). Trustful behavior reflects concepts such as moral duties and promises (Tyler & Kramer, 1996). When explaining trust building behaviors, value laden terms such as virtue, morality, good (Kipnis, 1996), sincerity, authenticity, honesty and honor (Solomon & Flores, 2001). Research on trust lends significant support to the idea that trust has a moral base. However, trust is also built on information on other people (Uslaner, 2001). At the same time, trust is an important strategy to cope with the unpredictable, vague and uncontrollable future (Sztompka, 2001).

Trust is examined in four headings: basic trust, simple trust, blind trust and real trust. Basic trust is considered basic because it generally starts without much thought and provides a general orientation towards the world. In simple trust which does not require thought, informed preference, research or justification, there is no place for doubt (Solomon & Flores, 2001). Usually, a big part of human life involves and unconscious and spontaneous trust, instead of conscious trust behaviors (Blois, 1998). Blind trust does not include rational evaluation and is unconditional (Nooteboom, 2002). Real trust arises when caution, calculation, thinking and conditions enter the process of trust (Solomon & Flores, 2001). Sztompka (2001) states that trust in others requires a certain level of self-confidence.

* Correspondence: Asist. Prof. Oktay AKBAŞ, Kırıkkale University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, 71450 Kırıkkale / Turkey. E-mail: oktayakbas@hotmail.com.& oktayakbas@kku.edu.tr. Phone: +90 318 357 24 88 Fax:+90 318 357 24 87

Trusting People

Trusting in people is giving the message that they are adequate with respect to character values and cognitive competencies. A trusted person receives the message “you know your responsibilities, are moral and adequate” and feels honored. While our schools teach being trustworthy as a value, they do not view trusting others as a value (Akbaş, 2004). When secondary school curricula are examined, it can be seen that values and affective characteristics do not have a prominent place, and the values of reliability and trust do not appear at all (MEB, 2011).

Mistrust

Mistrust describes a negative expectation about other people’s behaviors (Lewicki et al., 1998). Previous research has shown that people tend to mistrust rather than trust. The strongest and most effective learning function of the brain is to retain and automatically use stimuli created by threats (Ledoux, 2006). People also tend to over emphasize the power of personal benefits that motivate the behaviors of others (Miller & Ratner, 1998). They are keen to consider themselves more ethical, fair and sociable than others (Allison, Messick & Goethals, 1989; Fetchenhauer & Dunning, 2009; Van Lange & Sedikides, 1998). Delaney (2010) also contends that people believe they are more ethical than others, and Gough (2002) writes that people tend to believe “I am good, but you are not”.

In a study titled “I’m ok-You’re ok”, Thomas Harris (1973) explains the concept of “life positions”. An individual may have the life position “I’m ok, you’re not” due to certain life experiences. People with this position stay introverted and defensive throughout their lives. They think “I can do it, you can’t, and others are not to be trusted”. Frequently receiving the message “don’t trust others” also reinforces the positions “I’m ok, you’re not-I’m not ok, you’re not ok” (Akkoyun, 2007).

Cynicism

Cynicism is an inclination to believe that people motivated by self interest rather than honor and sacrifice (<http://oxforddictionaries.com>). The common point in definitions of cynicism is that the principles of honesty, fairness and sincerity are traded for self interest (Abraham, 2000; Eisinger, 2000; Mirvis & Kanter, 1991; Özler, Atalay & Şahin, 2010).

Cynicism creates feelings such as mistrust, anger, hopelessness and disappointment in people. These feelings result from previous experiences (Andersson, 1996; Thompson, Bailey, Joseph, Worleys & Williams, 1999). They are particularly shaped by the behaviors of people who are considered friend and confidante (Çaylı, 2008). An orientation toward the peer group, and the importance attached to secrecy and trust among adolescents (Bacanlı, 2007) makes keeping secrets even more important.

Cynicism and Mistrust in Turkey and around the World

In the United States, 44, 2% of whites, 16,1% of blacks, 58,% of university graduates and 26,3% of non-graduates state that most people can be trusted (Glaeser, Laibson, Sheinkman & Soutter, 2000). An association has also been observed between income level and trusting others. It was found that 43,6% of high income earners and 31% of unemployed people state that others can mostly be trusted (Sztompka, 1999). Uslaner (2001)

wrote that interpersonal trust is related to an increase in voluntary work, social aid for the needy, tolerance, less corruption and better management. Anheier & Kendall (2002) established an association between non-profit voluntary organizations and interpersonal trust. Trust was associated with agreeableness, extraversion and negative neuroticism (Evans & Revelle, 2008).

Theoretical studies on the Turkish culture show that cynicism is rather prevalent in the country. Dökmen (2008) writes that Turks are very picky about other people's ethics but are quite lenient about it when it comes to themselves. In the Turkish leg of the global values study, people were asked "In your opinion, can most people be trusted?". In 1990, 10% of the respondents replied "yes", while in 2007 11.8% did (Esmer, 1999; Kalaycıoğlu, 2008). According to Medrano's (2010) trust index, Türkiye follows Trinidad -Tobago and Rwanda as the bottom third country in relation to interpersonal trust. Ekmekçi (2010) claims that there is a general feeling of mistrust in most Turkish people. In a study aiming to establish the cynicism levels of hotel workers, Tokgöz & Yılmaz (2008) found that 86,4% had moderate or high levels of general cynicism.

Interpersonal mistrust and cynical thought would evidently affect class and workplace behaviors negatively. However, even though many national and international studies in the literature report low levels of interpersonal trust, there is no study on the reasons for mistrust. This study aims to determine the reasons why high school students do not trust most people. The study also makes recommendations to secondary education institutions regarding values education in order to minimize mistrust and cynical thought.

Method

This was a qualitative study. This method is defined by Yıldırım & Şimşek (2006) as research that makes use of qualitative data collection methods such as observation, interview and document analysis, and follows a qualitative process in the revelation of perceptions and phenomena in their natural environment and in a realistic and holistic way.

Study Group

The study group was selected by using the purposeful sampling method of criterion sampling. When the sample was being formed, the following criteria were considered: gender, grade level, socio-economic level, achievement, willingness to participate. The study was conducted with 11th grade students attending Anatolian Teacher Education Schools, Anatolian schools and regular high schools that fit in the criteria and were located in the center of Kırıkkale. A total of 104 eleventh graders from these schools were asked "In your opinion, can most people be trusted?", and 87 students who replied "no" supplied their views in writing. Ten students from the same schools who had not answered the previous question and reported mistrust in writing were interviewed.

Data Collection Tools

Open-Ended Question Forms: With a form containing open-ended questions, students' personal data, trust perceptions and reasons for mistrust were collected in writing. The advantage of open-ended questions is that the researcher can obtain rich and detailed information, as well as unexpected responses (Büyüköztürk, 2005). The form asked students: "In your opinion, can most people be trusted?" and required them to answer either "Yes" or

“No”. Students who did and did not trust others were asked to write down their reasons in detail. The question “In your opinion, can most people be trusted?” is one of the key questions on the World Values Survey (<http://www.worldvaluessurvey.org>) and many trust studies (Alesina & Ferrara, 2002; Fukuyama, 2001; Kawachi, Kennedy & Glass, 1999; Putnam, 1995; Yamagishi, Kikuchi & Kosugi, 1999).

Semi-structured Interviews: Ten high school students from the third grade were given semi-structured interviews. All of the interviews were held one to one. At the beginning of the interviews, the students were explained the goal of the research. During the interviews, questions including perceptions, knowledge, feelings, values, and experiences were asked (Patton, 2002). The questions asked during the interviews included “Explain your reasons for not trusting most people?”, “Have you experienced an event that causes mistrust?” The interviews were kept longer than 15 minutes so that the interviewees would warm up to the researcher and the questions (Bogdan & Biklen, 2007).

Data Analysis

As stated by Merriam (1998), all qualitative data analysis is actually content analysis. The first step was coding, followed by the classification of data, and the forming of categories depending on content (Tavşancıl & Aslan, 2001).

Analysis of Data Collected by the Form with Open Ended Questions: Frequency analysis is a type of content analysis that reveals the quantitative frequency of units (Tavşancıl & Aslan, 2001). The continuous comparison method includes the stages of open coding, integrative coding and selection-association (Strauss & Corbin, 1998). In the open coding stage, the meaning and thinking of concepts are unveiled depending on the purpose of the study and the text. What is important in this stage is for the researcher to complete the coding without being affected by the theoretical structure. In the integrative coding stage, categories and subcategories are formed. These are linked to each other in the following selection-association stage, and the central category is selected (Pitney & Parker, 2002). The central category was called “the reasons for high school students to mistrust others”.

Analysis of Data Collected by Semi-structured Interviews: Semi-structured interviews with students were audio recorded with their consent. The recordings were saved on the computer, played on various programs, and transcribed.

Reliability of the Study

Triangulation was done by collecting data with different methods from different resources, and explaining it with different theoretical information (Denzin, 1989). As conducting the research with different perspectives, at different times and on different groups increases quality (Marvasti, 2004), semi-structured interviews were held in the same schools, at different times and with different students.

Findings

Student responses to the open-ended questions and the interviews showed that their reasons for mistrust could be grouped in 7 categories: thinking only of self-interest, mistrust in human nature, changing people of our day, disappointment, not knowing people, not keeping secrets and doing anything for money.

In the category of self-interest, all of the students attributed their mistrust in other people to either looking for benefits in everything or looking after self-interest. Approximately 37% of the students stated this. The students who stated their mistrust in the nature of humans was 17,23%. In this dimension, one student explained his reasons for mistrust as follows: *“everyone has a dark face (FE65).”* Another student from the category of changing people explained her reason as follows: *“because people have changed. They no longer act like humans. We have lost decency, honesty. (FK73).”* The fourth category was disappointment. Here, 21,83% of students attributed their mistrust to previous disappointing experiences. Approximately 5% mentioned not knowing people as their reason for not trusting them. The sixth category was keeping secrets. Students in this category stated that they did not trust people because they do not keep secrets. In the seventh category, respondents stated people’s tendency to do anything for money as their reason for mistrust.

Discussion

The findings may be explained by referring to an attitude of cynicism, which contends that people only look after their own benefits and considers everyone to be interested in self-interest. Other characteristics of cynicism that overlap with the findings of this study are honesty, fairness and sincerity coming secondary to personal benefits (Özler, Atalay & Şahin, 2010), people being self-centered (Mirvis & Kanter, 1991), a strong mistrust for other people (Abraham, 2000), mistrust for the human nature (Eisinger, 2000) and disappointment in relationships with the society and other people (Mirvis & Kanter, 1991). Mayer, Davis & Schoorman (1995) state that trust building relies on some key factors such as talent, helpfulness and honesty as well as values related to moral integrity such as keeping promises and secrets. The belief that humans can do anything for money is also a reflection of cynicism. People with this belief replace benefits and interests with “money”. According to this perception, other people’s behaviors are motivated not by honor or sacrifice, but by money. Students who believe that people have changed have a negative perception of other people. It is repeatedly mentioned that corruption and loss of values that build trust happens today and in this time. On the other hand, students in the category of not knowing people did not trust anyone other than their family and close friends. The findings corroborate the reasons of mistrust in the literature that strangers cannot be trusted, people will try to abuse others when given a chance, and they care more about their self interest rather than helping others (Kalaycıoğlu, 2008).

The findings can also be explained by referring to Harris (1973) life positions. The view “you’re not ok” exists in all dimensions but not knowing people. Even though the data obtained here do not offer an explanation of how individuals perceive themselves, they do not match the life position “I’m ok, you’re not ok.”. According to Akkoyun (2007), our society often gives the message “do not trust people” – they are not ok – to individuals.

Not trusting people and arranging behaviors in accordance reinforce the positions “I’m good, you’re not-I’m not good, you’re not good”.

Research in other disciplines conducted to explore the reasons behind mistrust for others has shown that mistrust has physiological, psychological and sociological reasons. Ledoux (2006) concluded that stimuli motivated by threat comprise the strongest learning function of the brain. This shows that a previous experience which caused mistrust will always affect behavior.

Activities to decrease cynicism should be prioritized in schools because the negative feelings induced by cynicism, which emphasizes the tendency of humans to look after their self interest and considers everyone else to be self-seekers, have adverse effects on cooperation, higher-order cognitive behaviors and creativity. It may also be recommended that the social service practice course offered at education faculties should be incorporated into secondary education curricula, and activities and projects that aim to internalize the value of altruism should be used. Trust should be taught as a value like being trustworthy, and real trust which is built on caution, thought and rationality should be emphasized as opposed to unconditional trust built on dependence. In addition, giving positive contemporary models in addition to models from history, including keeping secrets as a value in curricula, and giving cultural examples to trusting human nature may also decrease mistrust. The findings of this study may also be taken into account when choosing values to include in elementary and secondary curricula.

This study aimed to identify the reasons for high school students not to trust most people. An initial literature survey revealed that there were not enough studies on interpersonal trust and mistrust conducted by educational scientists. Cynicism and mistrust not only curb people’s higher-order cognitive skills and desire for cooperation, but also undermine the bases of the concept of service which democracy is built upon (Ökmen & Demir, 2010). For educational institutions to develop strategies to combat interpersonal mistrust and cynical thought, studies on different dimensions of the topic should be conducted. Also, the concept of mistrust which is reflected in the expression “don’t even trust your father” should be explored in detail through interdisciplinary studies.

References/Kaynakça

Abraham, R. (2000). Organizational cynicism: bases and consequences. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*. 126 (3), 269-292.

Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin dnyuşsal amaçlarının ilköğretim 1. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Akkoyun, F. (2007). *Psikolojide işlemsel çözümleme yaklaşımı transaksyonel analiz*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Allison, S. T., Messick, D. M., & Goethals, G. R. (1989). On being better but not smarter than others: The Muhammad Ali effect. *Social Cognition*, 7, 275–296.

- Alesina, A., & Ferrara, E., L. (2002). Who trusts others? *Journal of Public Economics*, 85, 207–234.
- Andersson, L., M. (1996). Employee cynicism: an examination using a contract violation framework. *Human Relations*, 49 (11), 1395-1418.
- Anheier, H., & Kendall, J. (2002). Interpersonal trust and voluntary associations: examining three approaches. *The British Journal of Sociology*, 53 (3), 343–362.
- Bacanlı, H. (2007). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Blois, K. (1998). A trust interpretation of business to business relationships: a case-based discussion, *Management Decision*, 36 (5), 302 – 308.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (2), 133-151.
- Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research for education an introduction to theory and methods*. Needham: Allyn & Bacon
- Delaney, K. (2010). Benliğin hastalıkları üzerine düşünceler. (2010, 20 Aralık). *Sabah Gazetesi New York Times Eki*, s.3.
- Denzin, N., K. (1989). *Research act: theoretical introduction to sociological methods*. New Jarsey: Prentice Hall.
- Çaylı, E. (2008). “Popüler bir tecrübe” tahakküm ve direnişin aracı olarak dedikodu: Türkiye televizyonlarında dedikodunun söylemsel analizi. *Kültür ve İletişim*, 11 (2) 9-39.
- Dökmen, Ü. (2008). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem Yayınları.
- Ekmekçi, F. (2010). Marazi bir durum olarak Türkiye’de niyet siyaseti: Türkiye’de toplumsal güven eksikliği ve bunun siyasal sonuçları. *Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi*. 7 (2), 235-246.
- Eisinger, R., M. (2000). Questioning cynicism. *Society*, 37 (5), 55- 60.
- Esmer, Y. (1999). *Devrim, evrim, statüko: Türkiye’de sosyal, siyasal, ekonomik değerler*. İstanbul: Tesev Yayınları.
- Evans, A., M., & Revelle, W. (2008). Survey and behavioral measurements of interpersonal trust. *Journal of Research in Personality*, 42 (2008), 1585-1593.
- Fukuyama, F. (2001). *Güven: sosyal erdemler ve refahın yaratılması*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Fetchenhauer, D., & Dunning, D. (2009). Do people trust too much or too little? *Journal of Economic Psychology*, 30, 263–276.
- Glaeser, E., Laibson, D., Scheinkman, J., & Soutter, C. (2000). Measuring trust. *Quarterly Journal of Economics*, 115 (3), 811-846.
- Gough, R., W.(2002). *Karakteriniz kaderinizdir. Kişisel ahlakın günlük hayatımızdaki Yeri*. Ankara: HYB Yayıncılık.

Harris, T., A. (1973). *I'm ok- you 'are ok*. London: Pan Boks Ltd.

Kawachi, I., Kennedy, B., P., & Glass, R. (1999). Social capital and self-rated health. A contextual analysis. *American Journal of Public Health*, 89 (8), 1187-1193.

Kalaycıoğlu, E. (2008). *Türkiye'de demokrasi'nin pekişmesi: Bir siyasal kültür sorunu*. Ergun Özbudun'a armağan. Ankara: Yetkin Yayınevi.

Kipnis, D. (1996). Trust and technology. (Ed. Kramer, R. M. ve Tyler, T., R.). *Trust in organizations: Frontiers of theory research*. London: Sage Publications.

Korczynski, M. (2003). Güvenin ekonomik politiği. (Çeviren: Şükrü Erdem), (Ed. Ferda Erdem) *Sosyal Bilimlerde Güven*. Ankara: Vadi Yayınları

Ladoux, J. (2006). *Duygusal beyin*. İstanbul: Pegasus Yayınları.

Lewicki, R. J., McAllister, D. J., & Bies, D. J. (1998). Trust and distrust: New relationships and realities. *Academy of Management Review*, 23 (3), 438-458.

Nooteboom, B. (2002). *Trust, forms, foundations, functions, failures and figures*. Massachusettes: Edward Elgar Publishing Limited.

MEB, (2011). *Ortaöğretim programları*. Talim ve terbiye kurulu başkanlığı. <http://ttkb.meb.gov.tr/program.aspx> adresinden 12 05 2011 tarihinde elde edilmiştir.

Marvasti, A., M. (2004). *Qualitative research in sociology*. London: Sage Publications.

Mayer, R. C., Davis, J. H., & Schoorman, F. (1995). An integrative model of organizational trust. *Academy of Management Review*, 20 (3), 709-734.

Merriam B.S. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey Bass Publishers,

Mirvis, P., H., & Kanter, D., L. (1991). Beyond demography: A psychographic profile of the workforce. *Human Resource Management*, 30 (1), 45-68.

Miller, D. T., & Ratner, R. K. (1998). The disparity between the actual and assumed power of self-interest. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 53-62.

Medrano, j., D. (2010). *Interpersonal trust*. Retrieved June 1 2011 from <http://www.jdsurvey.net/jds/>.

Oxford Dictionary (2012). *Oxford dictionary online*. Retrieved January 20 2012 from <http://oxforddictionaries.com>.

Ökmen, M., ve Demir, F. (2010). Kamu hizmetinin felsefi temelleri ve yeni kamu yönetiminde geçirdiği dönüşüm. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15 (3) 19- 42.

Özler, D., E., Atalay, C., G. ve Şahin, M., D. (2010). Örgütlerde sinizm güvensizlikle mi bulaşır? *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 47-57.

Patton, M.Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. (3rd ed.), California: Sage Publications.

Pitney W.A., & Parker J. (2002). Qualitative research applications in athletic training. *Journal of Athletic Training*, 37 (4),168-173.

Putnam, R., D. (1995). Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of Democracy*, 6 (1), 65-78.

Rotter, J. B. (1967). A New Scale for the measurement of interpersonal trust. *Journal of Personality*, 3 (4), 651-665.

Rousseau, D. M., Sitkin, S. B., Burt, R., & Camerer, C. (1998). Not so different after all: A cross-discipline view of trust. *Academy of Management Review*, 23, 393-404.

Solomon, R.C., & Flores, F. (2001). *İş dünyasında, politikada, ilişkilerde ve yaşamda güven yaratmak*. (Çeviren: Ahmet Kardam) İstanbul: Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası Yayınları.

Sztompka, P. (1999). *Trust: A sociological theory*. Cambridge: Cambridge University Press.

Sztompka, P. (2001). Trust: a cultural resource. (Edit.Grazyna Skpska). *The Moral Fabric in Contemporary Societies*. Leiden: Koninklijke Brill NV. Netherlands.

Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. California: Sage Publications.

Tavşancıl, E. ve Aslan, E., A. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık Hizmetleri.

Thompson, R., C., Bailey, L., L., Joseph, K., M., Worleys, J., A., & Williams, C., A. (1999). *Organizational change: Effect of fairness perception on cynicism*. Virginia: U.S. Department of Transportation.

Tyler, T., R., & Kramer, R., M. (1996). Whither Trust?. (Ed. Kramer, R. M. ve Tyler, T., R.). *Trust in organizations: Frontiers of theory research*. London: Sage Publications.

Tokgöz, N. ve Yılmaz, H. (2008). Örgütsel sinizm: Eskişehir ve Alanya'daki otel işletmelerinde bir uygulama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2), 283-305.

Uslaner, E. M. (2001). Trust as a moral value. social capital. *Interdisciplinary Perspectives Conference*. University of Exeter.

Van Lange, P. A. M., & Sedikides, C. (1998). Being more honest but not necessarily more intelligent than other: Generality and explanations for the Muhammad Ali effect. *European Journal of Social Psychology*, 28, 675-680.

World Values Survey (2011). *The world values survey association*. Retrieved January 11 2011 from <http://www.jdsurvey.net/jds/>.

Yamagashi, T., Kikuchi, M., & Kosugi, M. (1999). Trust, gullibility and social intelligence. *Asian Journal of Social Psychology*, 2, 145-161.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.